

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 76

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 76", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 81.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-workid59008/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

anden; hvilket svækkede deres Magt, og gav Anledning til en almindelig Fred. Man seer saaledes, at Nationens Character er nu omstunder ikke den samme, som den forhen haver været; men at Blodet nu anderledes circulerer udi Aarerne; item, at dens Bestandighed er forvandlet til Flygtighed, og at den kand forfalde fra een Yderlighed til en anden. Thi, da tilforn alting gik udi een Tone, og man hørte ikke andet end da Capo; saa kand det nu heede: Verte subito. Dette, som jeg her haver anført, er aldeles ikke for at skiemte med Nationen; thi jeg kand ikke forklare saadan Forandring enten til det Verste eller det Beste. Det er ikkun for at vise, at den Character, som jeg forhen haver givet, behøver Correction; saasom Nationen nu omstunder ikke alleene er Engelsk, men Erke-Engelsk, og dens gamle Symbolum, nemlig: semper eadem, passer sig ikke meere paa vore Tider. Een Affect er dog, hvorudi Nationen endogsaa udi denne flygtige Periodo haver ladet see en stedsvarende Bestandighed, nemlig Rangsygen eller den saa kaldte honnete Ambition: Thi det er, og synes stedse at ville blive dette Folks Favorit Studium. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA LXXVI.

Til **

Min Herre skriver, at han nyligen udi et lærd Selskab hørte tale om et Slags forunderligt Dyr med Arme og Horn, som findes udi ferskt Vand, og som er af den Natur, at naar man skiær den i Stykker, bliver af hvert Stykke et fuldkommet Dyr, som tilforn. Tingen er probat, som kand sees af adskillige derom giorte Beretninger, især af Monsr. Trembleys Memoires, hvilke fortiene at læses. Det omtalte Dyr haver faaet Navn af Polypus. Autor haver forsøgt at skiære det udi mange Stykker, saavel paa tvers som paa langs; og vidner, at inden stakket Tiid et hvert Stykke er

bleven et heelt fuldkomment Dyr med Horn og Arme. Nogle Philosophi have af denne Decouverte taget Anledning at ville svække alt hvad hidindtil haver været lært om Siælen. De uddrage her af saadanne Conseqvencer, at, eftersom alle afskaarne Stykker af dette Dyr ere, og efter Separationen blive levende, saa maa man deraf slutte, at enten Materien er levende, eller at Siælen kand være Materie, som er sammensatt af adskillige Particler, og som kand deeles in Infinitum. Thi Dyret er enten puur Materie, eller det haver en Siæl, som tillegges andre Creaturer: Hvis det er puur Materie, saa kand et Legeme udi sig selv have Liv; og hvis det haver en Siæl, saa seer man, at den kand multipliceres, saa at af een Siæl kand ved Deeling giøres flere; hvorved den Lærdom om Siæleus Unitet og Simplicitet svækkes. Mine Tanker herom ere disse: Hvis saadan Operation kunde giøres paa flere Dyr, kunde man deraf tage Anledning til at fabriqvere et nyt metaphysisk System: Men, saasom Erfarenhed viser, at de Stykker, som skiæres af alle andre Creaturer, ere og blive døde, saa at de ingen Bevægelse og Liv meere have, saa følger alleene deraf, at dette Dyr, Polypus, maa være af en besynderlig Egenskab, og at det maa være sammensatt af utallige andre smaa Polypis, hvilke ved Skiæringen løses fra hinanden. Hvis saadan Meening, som ikke er aldeles u-rimelig, følges, saa bliver denne Decouverte ikke saa farlig, hverken for Theologie eller for Philosophie, som foregives; thi deraf flyder alleene, at Polypus er et Dyr af en særdeles Skabning, og at, isteden for, at andre Creaturer ere sammensatte af adskillige legemlige Particler, hvilke bevæges af en simpel og tilfælles Siæl saa er Polypus en Samling af adskillige heele Dyr, hvoraf et hvert haver, og maa have sin egen Siæl, eller sit eget Liv. Man kand bilde sig ind, at det er beskaffet med Polypis som med Ravn udi en Fisk, som synes ikkun at være et Corpus, skjønt det kand være sammensatt af nogle 1000 heele Stykker, hvoraf et hvert kand blive en fuldkommen Fisk, saa at, at deele en Fisk-Ravn, er ikke andet end at løse

mange sammenhængende organiserede Semina fra hinanden. Hvis man ikke vil lade sig nøye med denne Solution, holder jeg mig til mit første Argument, som er dette, at man ikke af et eeneste Dyr's Exempel kand formere en nye Philosophie, og kuldkaſte en almindelig antagen Meening, som nærmer sig til Demonstration, efterdi man ſeer, at paa hvilket andet Creatur ſaadan Operation ſkeer, det døer, og de afskaarne Stykker blive ubevægelige og raadne. Man ſiger for et Ordsprog: Una hirundo non facit ver; det er, een Svale gjør ingen Sommer. Jeg haver viſet, at man af en Cometes u-ordentlige og eleptiſke Fart ikke bør eller kand kuldkaſte den antagne Meening om Hvirvler eller Vorticibus, men alleene deraf slutte, at Cometen er af en beſynderlig Natur, ſom ingen kand begribe. Ligeledes kand ſiges om dette ſelsomme Dyr, at man paa dets u-ordentlige Egenskab ikke kand grunde et nyt Systema i Philoſophien. Vel tales om en Orm af ſamme Natur, ſom fødes med Mennesker og kaldes Solitarius. Men, endſkiønt det var klart, at bemeldte Orm havde Analogie med Polypo, ſaa kunde dog ikke anføres uden to ſlige Exempler i Naturen. Derforuden paataae nogle Naturkyndige, blant hvilke Vallisinieri, at ſamme Orm er ikke andet end en ſammenhengende Kiæde af adskillige andre Orme. Jeg underkaſter dette min Herres nøyere Efterforskning, forblivende etc.

EPISTOLA LXXVIII.

Til **

Det synes, at min Herre legger mig til Laſt, at jeg prædiker ſaa ofte om Tolerance. Jeg meener at man kand ikke for ofte ſlaae paa den Stræng. Man ſeer hvilken fortreffelig Virkning de Bøger have haft, ſom mod Enden af forrige og udi Begyndelſen af dette Seculo ere ſkrevne udi